

SOCIJALNO PREDUZETNIŠTVO

MAIDA DIZDAREVIĆ, SABINA ŠEHIĆ – KRŠLAK*

SOCIAL ENTREPRENEURSHIP

Abstract: *With the rapid development of globalization and the emergence of global problems such as poverty, inadequate health conditions, unemployment and so on, the idea of social entrepreneurship increasingly gaining in importance. Social entrepreneurship appears as a link between the public and private sectors, which enable application entrepreneurial principles due to the inability of public institutions and government to solve many problems. This paper will define the basic characteristics of social entrepreneurship and point out the differences between social and traditional entrepreneurship. Also, reference will be made to the system of support to social entrepreneurship in some countries, with emphasis on BiH.*

Keywords: *entrepreneurship, social entrepreneurship, traditional entrepreneurship, the EU, the US, Ukraine, Bosnia and Herzegovina*

Sažetak: *Sa ubrzanim razvojem globalizacije i pojave globalnih problema kao što su siromaštvo, neadekvatni zdravstveni uslovi, nezaposlenost i sl. misao o socijalnom preduzetništvu sve više dobija na značaju. Socijalno preduzetništvo se javlja kao veza između društvenog i privatnog sektora koja omogućuje primjenu preduzetničkih načela uslijed nemogućnosti javnih institucija i vlada da riješe mnoge probleme. U ovom radu definirat će se temeljne značajke socijalnog preduzetništva, te ukazati na razlike između socijalnog i tradicionalnog preduzetništva. Također, ukazat će se na sistem podrške socijalnom preduzetništvu u pojedinim zemljama, sa osvrtom na BiH.*

Ključne riječi: *preduzetništvo, socijalno preduzetništvo, tradicionalno preduzetništvo, EU, SAD, Ukrajina, BiH*

---

* doc. dr. Maida Dizdarević, Ekonomski fakultet, Univerzitet „Džemal Bijedić“, Mostar; doc. dr. Sabina Šehić- Kršlak, Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, Sarajevo

Uvod

Socijalno-preduzetnička praksa može se prepoznati u različitim oblicima kroz historiju, kao preteča onoga što danas razumijemo pod fenomenom socijalno preduzetništvo. Jedan od najpoznatijih i najranijih primjera socijalnog preduzetništva nastao je u nerazvijenim zemljama. Radi se o *Grameen Bank* iz Bangladeša, koju je osnovao Muhammad Yunus 1976.godine. Prvotno nastala kao banka za siromašne, a tokom vremena je proširila svoje djelovanje, da bi danas postala jedna od najutjecajnijih organizacija ne samo u ekonomskom, nego i u društvenom životu Bangladeša. S ciljem smanjenja siromaštva u Bangladešu, tada jednoj od najsiromašnijih zemalja svijeta, razvijen je model mikrofinansiranja za najsiromašnije, kako bi se pokrenuli poslovni poduhvati.¹

Ovaj je primjer socijalnog preduzetništva imao značajnu ulogu u prepoznatljivosti fenomena i širenja ideja o socijalno-preduzetničkom djelovanju.

Ideja socijalnog preduzetništva je da neprofitni poslovni poduhvat ili aktivnosti, koja generira prihod, može stvoriti pozitivan društveni utjecaj u poslovanju, s obzirom na finansijsku dobit. Ova vrsta preduzetništva omogućuje suočavanje s novim potrebama koje postojeće institucije ne mogu zadovoljiti.

Pojam socijalnog preduzetništva uvodi američko neprofitno udruženje 1970-ih godina, a odnosi se na preduzetništvo koje se počelo stvarati i poslovati u vlastitim firmama, kao način za stvaranje radnih mjesta za obespravljene, beskućnike i druge ugrožene skupine ljudi. Prilikom odabira djelatnosti, u poslovanju treba biti naglašena društvena odgovornost.

Socijalno preduzetništvo – koncepti i definicije

Socijalno preduzetništvo, kao koncept koji integrira stvaranje ekonomske i socijalne vrijednosti, prisutan je u teoriji i u praksi već jedno stoljeće, i to na globalnoj razini. Iako je upitna adekvatnost prijevoda eng. Social Entrepreneurship kao "Socijalnog poduzetništva" (ispravnije bi bilo društveno preduzetništvo), sam pojam prije nekoliko desetljeća definirao je *Bill Drayton*, koji je ujedno zaslužan i za osnivanje prve organizacije s ciljem promoviranja koncepta pod imenom Ashoka: Inovatori za javnost (eng. *Innovators for the Public*). *Drayton* na socijalno preduzetništvo gleda kao na preduzetništvo s etičkim integritetom u cilju maksimiziranja društvene vrijednosti, a ne privatne vrijednosti ili profita.²

---

1 Yunus, *Zasvijet bez siromaštva. Socijalna poduzeća i budućnost kapitalizma*, 2009, str 44.

2 Dees, G., *Social Entrepreneurship: Mobilizing Resources for Success*, pp. 4.

Socijalno preduzetništvo je relativno novi fenomen u trećem sektoru modernih ekonomija i razlikuje se od tradicionalnog neprofitnog sektora. Socijalni preduzetnički sektor proizvodi dobra i usluge na trajnoj osnovi u djelatnostima gdje nije moguće razviti privredno-tržišnu djelatnost.³

Ovaj vid preduzetništva je proces u kojem građani sudjeluju u izgradnji ili promjeni institucija, te unaprjeđuju rješenja za socijalne probleme, kao što su siromaštvo, bolest, nepismenost, onečišćenje okoliša, kršenje ljudskih prava i korupcije, kako bi život bio bolji za članove društva.⁴

Da bi neka privredna aktivnost imala obilježje socijalne ekonomije treba istovremeno imati sve tri bitne odrednice, a to su: socijalne, ekonomske i političke odrednice.⁵

Socijalne odrednice su:

- udruživanje,
- društvena korist za zajednicu,
- zadovoljenje potreba određenih skupina građana,
- realiziranje inicijativa,
- poštovani demokratski procesi u donošenju odluka,
- ravnopravno učestvovanje zaposlenika i članova, kupaca ili korisnika,
- reinvesticija profita u zajednicu.

Ekonomske odrednice su:

- preduzetništvo,
- kontinuirano djelovanje,
- visok stupanj autonomije djelovanja,
- preuzimanje odgovornosti za finansijske rizike poslovanja,
- određeni postotak plaćenih radnika (da nisu svi volonteri).

Politička odrednica:

- ostvariti nešto novo i drugačije.

---

3 Bežovan, G., "Civilno društvo i kombinirana socijalna politika". U: Puljiz, V.(ur). *Socijalna politika Hrvatske*, Zagreb, Pravni fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, 2008.

4 Bornstein, D.. *How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas*. New York: Oxford University Press Inc., 2004.

5 Perčin M., *Socijalnopoduzetništvo*, publikacija, Organizacijazagrađanskeinicijative, Osijek,, 2011.

Komparacija tradicionalnog i socijalnog preduzetništva

Ideja socijalnog preduzetništva je da neprofitni poslovni poduhvat ili aktivnosti, koja generira prihod, može stvoriti pozitivan društveni utjecaj u poslovanju, s obzirom na finansijsku dobit.

Vlastito zadovoljstvo, koje je rezultat uspješne realizacije ideje, je veoma bitna i tradicionalnom i socijalnom preduzetništvu jer su obje vrste preduzetnika prvenstveno motivirane prilikom koju vide i zato slijede vlastitu viziju bez obzira na sve prepreke.

Jedna od temeljnih razlika između tradicionalnog i socijalnog preduzetnika je u vrijednosti i vrsti poduhvata. Prioritet tradicionalnom preduzetniku je tržište koje može platiti i na taj način realizirati ostvarenje profita prodajom proizvoda ili usluge, dok socijalni preduzetnik profit reinvestira u razvoj zajednice.⁶

„Ciljna skupina“, prema kojoj je usmjereno socijalno preduzetništvo, je zanemareno ili ugroženo stanovništvo. Upravo na njihove potrebe je usmjereno ovo preduzetništvo iz razloga što nemaju dovoljno finansijskih sredstva niti političke moći da bi uspjeli ostvariti pozitivne promjene u korist poboljšanja kvalitete svog života. No, socijalni preduzetnik ne izbjegava profitne poduhvate, on može ostvarivati prihode kroz neprofitno ili profitno preduzeće.

Osnovna karakteristika socijalnog preduzetnika koja ga razlikuje od tradicionalnog preduzetnika je društvena dobrobit koja je ostvarena socijalnim preduzetništvom.

Važnost socijalnih preduzeća leži u njihovom kapacitetu da se pozabave ekonomskim i socijalnim problemima koje ni javne službe, preopterećene ozbiljnim budžetnim ograničenjima, ni klasična profitna preduzeća ne mogu efektivno da riješe. Njihova ekonomska vrijednost je u činjenici da oni pružaju osnovna javna dobra, kao što su socijalne, obrazovne, zdravstvene i usluge od opšteg ekonomskog interesa (voda, struja itd) lokalnim zajednicama, uključujući i ljude koji za njih ne mogu sami da plate. Oni također doprinose ekonomskom razvoju ostalih sredina; stvaraju nove mogućnosti za zapošljavanje kao rezultat pružanja novih usluga; i podstiču integraciju ranjivih grupa, uključujući pripadnike nacionalnih manjina, samohranih majki i osoba sa invaliditetom. Oni uspijevaju da ispune ove zadatke koristeći resurse koji inače ne bi bili korišćeni da se zadovolje potrebe socijalne zaštite i razvoja. Štaviše, oni pružaju tip usluga koje doprinose integraciji različitih vrsta ranjivih grupa stanovništva. Pored svega, doprinose i

---

6 www.efos.unios.hr, Kolegij: Poduzetništvo, str. 6.

uvećanju društvene kohezije, akumulaciji socijalnog kapitala i ravnomjernijem ekonomskom razvoju na lokalnom i nacionalnom nivou.⁷

Sistem podrške socijalnoj ekonomiji

Uloga socijalne ekonomije u društvu i njen doprinos poboljšanju socioekonomskog statusa pripadnika ranjivih grupa zavisi od više faktora. Važeći sistem vrijednosti opredjeljuje odnos prema ljudima kojima prijeti socijalna isključenost, što je presudan faktor uspostavljanja efikasnog sistema podrške socijalnoj ekonomiji.

Najuticajnije činioce u sistemu podrške socijalnoj ekonomijipredstavljaju:⁸

- država,
  - lokalna zajednica, i
  - poslodavci – privredne i neprivredne organizacije i mreža stručnih institucija i neprofitnih nevladinih organizacija, koje su generator ideja, stručne podrške i novog zapošljavanja.
- **Država** svojom politikom u različitim područjima opredjeljuje zakonsku regulativu, različitemjere, subvencije, koncesije i slicno, čime presudno utiče na uslove zamodeliranje i razvoj socijalne ekonomije. U tom smislu, država treba kreirati odgovarajuću zakonsku regulativu i druge pretpostavke.
  - **Lokalna zajednica** je važan segment sistema socijalne ekonomije, gdje se realizuje socijalno preduzetništvo i ostvaruju određene koristi. Pravilnim kreiranjem sistema na lokalnom nivou može se ostvariti, pored zapošljavanja najugroženijeg dijela stanovništva i povećanog stepena ukupne zaposlenosti putem uključivanja nove radne snage, efikasan podsticaj rasta i razvoja ostalih djelatnosti.
Ne smije se zanemariti **mreža podrške** iz kategorije neprofitnih nevladinih organizacija i stručnih institucija, koje mogu pomoći kod stvaranja pogodnih uslova za zapošljavanje pripadnika ranjivih grupa na svim područjima.

---

7 Defourny, J. i Nyssens, M., Shvatanja socijalnog preduzeća i socijalnogpreduzetništva u Evropi i Sjedinjenim američkim državama: konvergencije i divergencije (Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences). Druga međunarodna konferencija EMES o socijalnom preduzetništvu. Univerzitet Trento, Italija, 1-4. juli 2009.

8 www.ekonomija.ac.me, *Socijalno preduzetništvo*, Ekonomski fakultet Podgorica, 2013.

- **Poslodavci**, privredne i neprivredne organizacije, su izuzetno značajan činilac. Pogodna zakonska regulativa treba da ih motiviše za otvaranje novih radnih mjesta, te razvoj i pokretanje novih djelatnosti koje će doprinijeti većem i kvalitetnijem zapošljavanju pripadnika ranjivih grupa na duži rok.

Socijalno preduzetništvo u razvijenim zemljama

- Evropa.⁹

U Evropi se koncept socijalnog preduzetništva prvi put pojavio 1990. godine, nakon pojave pokretazadrukarstva u Italiji. Prvi pravni oblik organizacija bile su „socijalne zadruge“ koje je ustanovio italijanski parlament 1991. godine. U većini zapadnoevropskih zemalja, organizacije trećeg sektora – kao što su neprofitne organizacije, zadruge i zajednička udruženja – uvijek su igrale značajnu ulogu u pružanju usluga socijalne zaštite, iako njihova veza sa državnim tijelima varira u skladu sa tipom sistema socijalne zaštite u kome djeluju. Tokom 70-ih i 80-ih pojavila se nova preduzetnička dinamika udruženja i zadruga radi zadovoljenja socijalnih potreba koje više nisu mogli da zadovolje ni tržište, ni država. Većina ovih organizacija prima sredstva iz javnih finansija, i to u kontekstu koji je tipičan za promjenu u tipu javnog finansiranja, a ne i u obimu tog finansiranja. Rješenja koja su razvijena da bi se odgovorilo na te probleme u svakoj zemlji varirala su u odnosu na specifičnosti koje posjeduju različiti evropski modeli sistema socijalne zaštite

Nasuprot tome, nordijske zemlje, koje karakteriše najveći nivo izdvajanja za sistem socijalne zaštite u Evropi, snažna uloga države u pružanju usluga socijalne zaštite svodi ulogu udruženja na polja kulture i slobodnih aktivnosti, ili zagovaranja, a ne na pružanje usluga socijalne zaštite. Ipak, tokom kasnih 80-ih, novi oblici zadruga počeli su da se pojavljuju. Na primer - javno pružanje usluga staranja o djeci kroz vrtiće u Švedskoj počelo je da opada, dok su zadruge počele brzo da se šire unoseći potpuno nove pedagoške modele i preoblikujući oblast brige o djeci.

U Velikoj Britaniji situacija predstavlja mješavinu prethodne dvije. Sa tradicionalno liberalnom ekonomijom, iskustvo iz dva svjetska rata navelo je javne vlasti da razviju socijalne programe, u kojima dobrotvorna društva dobijaju javne subvencije. Tokom 70-ih i 80-ih nova javna administracija je naglašavala kvazi-tržišne mehanizme za povećanje efikasnosti u pružanju usluga, tako da su se javni sektor, profitni i neprofitni takmičili na tržištu. Tokom 90-ih, naglasak je sve više bio na privatnim pružaocima usluga, bilo da su profitni ili neprofitni.

⁹ Uvod u socijalno preduzetništvo, Brifing za civilno društvo u Srbiji, str. 11

Inicijativa „Unija inovacija“ naglašava kako su socijalne inovacije važno područje koje valja pažljivo razvijati. Teži se stalnoj podršci dobrotvornih organizacija, udruga i socijalnih preduzetnika koji traže nove načine i mogućnosti za podmirenje socijalnih potreba koje tržište ili javni sektor ne podmiruje na odgovarajući način. U martu 2011. godine osnovana je inicijativa pod nazivom „Socijalne inovacije Evrope (SIE)“, a glavni cilj inicijative je stvoriti dinamičnu, preduzetništvu usmjerenu i inovativnu Europu (European Commission, 2010.). Nova inicijativa ima sljedeće ciljeve:¹⁰

- Međusobno povezivanje raznih projekata i ljudi koji mogu izmjenjivati iskustva i jedni od drugih učiti,
- Traženje dostupnih izvora finansiranja, izmjena iskustva o stjecanju sredstava,
- Razvijanje novih odnosa između civilnog društva, vlada, javnih i privatnih institucija,
- Razvoj konkretnih preporuka.

Evropska komisija ovom inicijativom naglašava potrebu za socijalnim inovacijama koje moraju postati sastavni dio svake socijalne politike da bi se moglo odgovoriti na rastuće socijalne potrebe.

- SAD

U SAD, devedesete godine su značajne zbog pojave termina kao što su „socijalnopreduzetništvo“, „socijalni preduzetnici“ i „socijalno preduzeće“, koji su označavali koncept koji je ranije označavan nizom drugih imena.

Možemo da razlikujemo dvije glavne linije mišljenja tokom devedesetih godina:¹¹

Prva, najdominantnija škola razmišljanja o socijalnom preduzetništvu, odnosi se na korištenje komercijalnih djelatnosti od strane neprofitnih organizacija kako bi onerealizovale svoje misije. Ovakvo ponašanje datira iz vremena samog nastanka SAD, kada su lokalna udruženja ili vjerske grupe prodavale domaće proizvode kako bi dopunile dobrovoljne donacije. Ovakvo djelovanje je posebno dobilo značaj tokom 70-ih i 80-ih godina. Tokom ovog perioda, savezna vlada pokrenula je programe nazvane „Veliko društvo“, u kojima je značajan

¹⁰ Vincetić, V., Babić, Z., Baturina, D., *Definiranje područja i potencijalnog razvoja socijalnog preduzetništva Hrvatske u komparativnom kontekstu*, str. 10.

¹¹ Dees, Anderson, *Conception of Social Enterprise und Social Entrepreneurship*, Journal of Social Entrepreneurship, Vol.1, N1, 2010.

udio, inače velikih sredstava, investiran u obrazovanje, zdravstvo, razvoj zajednica i programe za siromašne, koje su realizovale neprofitne organizacije.

Druga velika škola razmišljanja je ona u skladu sa kojom je *B. Drayton* osnovao organizaciju *Ashoka* 1980. godine, na osnovu šire vizije preduzetništva kao glavnog pokretača. Misija *Ashoke* je bila „da pronade i podrži istaknute pojedince koji imaju nove ideje za društvenu promjenu“. Njihov program se usredredio na profil određenih pojedinaca, u skladu sa liberalnom kulturom slobode preduzetništva i ličnog postignuća.

Primjer dobre prakse socijalnog preduzetništva¹²

U nastavku bit će prezentirane tri ukrajinske nevladine organizacije (NVO), te njihovo iskustvo u osnivanju i vođenju socijalnih preduzeća.

- Dobrotvorna fondacija *Mercy (Mercy Charitable Foundation)*

Kao primjer za uspješno socijalno preduzeće može se navesti „*Mercy Charitable Foundation*“, fondacija iz Ukrajine koja je zahvaljujući vlasnici Prokhorenko uspjela ljudima u toj zemlji podići svijest o pomaganju drugima. U početku je *Mercy* fondacija bila finansirana od strane donatora. Najvažnija aktivnost fondacije je bila obezbjediti besplatne obroke korisnicima. Zadatak ove fondacije je podržati najranjivije populacije i zaštititi njihova ljudska i konstitutivna prava.

Pogoršavanjem ekonomske situacije pronalazak donatora je postajao sve teži, te se fondacija se odlučila na otvaranje restorana. Kroz otvaranje socijalnog preduzeća *Mercy* je uspio povećati postotak zaposlenosti zapošljavajući uglavnom bivše klijente.

- Udruženje *Alisa za osobe sa invaliditetom (Alisa Society for the Disabled)*

Osobe sa invaliditetom često znaju biti marginalizirane, te nisu u potpunosti uključene u radne i obrazovne institucije. Prvobitni zadatak udruženja je bila briga da prehrani i odjene osobe sa invaliditetom. No dolaskom krize i sve težim pronalascima donatora, udruženje odlučuje usredotočiti aktivnosti udruženja na ekonomski razvoj.

---

12 www.virtueventures.com, Sutia, K., A., *Case studies in Social Enterprise*, 2002.

Udruženje Alisa je od 1997.godine osnovalo 6 uspješnih društvenih preduzeća: Prodaja pisaćeg pribora *Alisa*, kafić *Posadena*, trgovačka firma *Etiti*; građevinska firma *Instorm*, agencija za oglašavanje *Monostat*, te sportski centar u kojem se podučavaju borilačke vještine.

Državni fond za podršku osobama sa invaliditetom je također prepoznao doprinos koji ovo Udruženje pruža osobama sa invaliditetom, pa im je kao nagradu pružio finansijsku podršku za rehabilitacijski centar; za protetska i ortopedska pomagala. Udruženje je omogućilo otvaranje hiljedu radnih mjesta za osobe sa invaliditetom, ali i stabilan izvor finansiranja društvenih aktivnosti Udruženja.

- **Mir Ljepota Kultura (Peace Beauty Culture)**

Ova NVO (nevladina organizacija) prvo je osnovala *Kreativnu radionicu* da proizvodi i prodaje ekskluzivnu odjeću za djecu i mlade koristeći prirodna vlakna dekorirana sa tradicionalnom ukrajinskom umjetnošću u savremenom dizajnu. Zatim je osnovan je klub za žene naziva „aha“ ili „osvjetljenje“ s ciljem da pomogne ženama da istraže i otkriju kreativne načine da ponovno sagrade svoje živote na novom mjestu „aha!“ Aha se fokusirao na pomaganje svojim članovima da riješe svoje socijalno-ekonomske probleme

Osvrt na Bosnu i Hercegovinu

U okviru civilnog sektora, najviše prostora za socijalno poduzetništvo ima u nevladinom sektoru. Spomenut ćemo dva dobrotvorna društva: Crveni križ FBiH i Merhamet, s obzirom na njihovu djelatnost, organizaciju i formu s ciljem pružanja pomoći socijalno ugroženoj ili diskriminiranoj populaciji

- a) Crveni križ Federacije BiH nastao je kao odgovor na politička i druga zbivanja u BiH. Razlozi formiranja Crvenog križa FBiH su pomoć socijalno ugroženoj ili diskriminiranoj populaciji.

Iako Crveni križ FBiH dio svojih finansijskih potreba pokriva budžetskim sredstvima (kao redovni izvor finansiranja), ipak se javlja potreba za dodatnim finansijskim sredstvima, na osnovu eksterne analize koju je proveo Crveni križ.

Kao mogući izvori finansiranja mogu se osnovati određena preduzeća (socijalna preduzeća), sa njihovim karakteristikama objedinjavanja dva cilja - osiguravanja neophodnih finansijskih sredstava i promocije društveno-prihvatljivih ciljeva. Neka od socijalnih preduzeća, koja se mogu osnovati, po uzoru na navedena ukrajinska iskustva su:

Starački dom – budući da značajan dio aktivnosti Crveni križ usmjerava na pomoć i njegu starijih osoba ovo bi mogao biti logičan izbor. Brojne aktivnosti koje Crveni križ obavlja za starije osobe, zahtijeva posjetu njihovim domovima, odvođenje do zdravstvenih ustanova, kupovina kućnih potrepština i slično. Na ovaj način osigurala bi se značajna ušteda na trošovima jer bi se sve ove aktivnosti mogle obavljati na jednom mjestu.

Restorani, Crveni križ već posjeduje kuhinje, tako da bi mogli otvoriti i restorani u većini gradova.

Poljoprivredne zadruge povratnika u pojedinim povratničkim mjestima – Crveni križ već organizuje program kretanja stanovništva, tako da bi kroz ove zadruge dodatno bio potpomognut i ovaj program. Zadruga bi osiguravala novčana sredstva od članarina, ali i prodaje poljoprivrednih proizvoda (u BiH je naglašen težak život povratnika, koji se isključivo bave poljoprivredom, a na ovaj način bi im bio osiguran plasman proizvoda).

- b) Osnovi ciljevi i aktivnosti udruženja Merhamet i razlozi osnivanja su pomoć socijalno ugroženim nakon ratnih poteškoća. S obzirom na visok nivo socijalno ugroženog stanovništva u BiH, ali i izjave čelnika „Merhameta“ da se suočavaju sa značajnim finansijskim problemima, javlja se potreba za dodatnim izvorima finansijskih sredstava. U okviru dobrotvornog društva „Merhamet“ moguće je osnovati određena socijalna preduzeća koja će svoje prihode usmjeriti na korisnike usluga navedenog društva. Socijalna preduzeća koja se mogu osnovati su:

Kreativna radionica –moguće je osnovati radionicu za proizvodnju i prodaju odjeće, za djecu i mlade, dekorirane tradicionalnim bosanskim motivima. Prihodi i profit bi se koristili za promociju nacionalnog ponosa, kulture i umjetnosti. Moguće je otvaranje maloprodajne radnje i butika, te on-line prodaja putem interneta kako bi se pristupilo širem tržištu. Kao radnici mogli bi se angažovati pojedini korisnici Merhametovih usluga, npr. žene iz šehidskih porodica ili porodica ratnih vojnih invalida.

Edukacijski centar – Obrazovanje predstavlja jedno od ključnih faktora za ostvarivanje drugih prava i pokretačka je snaga u osnaživanju djece i odraslih da samio blikuju svoju budućnost, izađu iz siromaštva i uzmu puno učešće u životu svoje zajednice. „Merhamet“ može otvoriti edukacijski centar koji će studentima javnih škola omogućiti pristup kvalitetnom poslovanju i obuku u oblasti preduzetništva, kako bi ih se pripremilo za karijeru u novom ekonomskom dobu. Kao profesor i u ovom Centru bi se mogli angažovati bivši stipendisti udruženja „Merhamet.“ Kroz ovaj program bi se naročito moglo raditi na promociji soci-

jalnog preduzetništva, koje itekako zaostaje i ne nalazi svoju praktičnu primjenu u BiH.

ZAKLJUČAK

Ideja socijalnog preduzetništva je da neprofitni poslovni poduhvat ili aktivnosti, koja generira prihod, može stvoriti pozitivan društveni utjecaj u poslovanju, s obzirom na finansijsku dobit.

„Ciljna skupina“ prema kojoj je usmjereno socijalno preduzetništvo je zane-
mareno ili ugroženo stanovništvo. Upravo na njihove potrebe je usmjereno ovo
preduzetništvo iz razloga što nemaju dovoljno finansijskih sredstva niti političke
moći da bi uspjeli ostvariti pozitivne promjene u korist poboljšanja kvalitete svog
života.

Osnovna karakteristika socijalnog preduzetnika, koja ga razlikuje od tradi-
cionalnog preduzetnika, je društvena dobrobit koja je ostvarena socijalnim
preduzetništvom. Socijalna preduzeća mogu pružiti vitalnu podršku političkom,
socijalnom i ravnomjernom ekonomskom razvoju zemlje. Posebna važnost
se ogleda u tome što ova preduzeća rješavaju pitanja koja državne institucije i
klasična komercijalna preduzeća ne mogu da riješe djelotvorno.

U Evropskoj uniji uočljivo je da se sve veća pažnja posvećuje socijalnom
preduzetništvu u obliku strateških dokumenata ali i raznih preporuka i direktiva.
U BiH je prisutan nizak nivo socijalne sigurnosti što zahtijeva snažniju ulogu
države i ostalih institucija u razvoju socijalnog preduzetništva što može doprinijeti
ekonomskom rastu i stvaranju novih radnih mjesta. Zato je važno da se socijalnim
preduzetnicima obezbijede odgovarajuća znanja, kontakti i vještine kako bi mo-
gli da pokrenu, vode i održe svoje organizacije u BiH.

Na osnovu svega prethodno navedenog može se reći sljedeće:

- zamisao socijalnog preduzetništva nije nova, oduvijek su organizacije i pojedinci pokušavali pronaći odgovarajuća rješenja za socijalne probleme;
- socijalno preduzetništvo javlja se u različitim oblicima i kroz različite subjekte s namjerom stjecanja dohotka i ostvarenja ekonomskih i socijalnih efekata;
- temeljni motiv socijalnih preduzetnika je stvaranje društvene vrijednosti, prije nego lično bogatstvo uz djelimično oslanjanje na tržište;
- socijalno preduzetništvo predstavlja primjenu preduzetničkih načela, kao što su: inovativnost, razumno preuzimanje rizika, uporan rad, jasno post-

avljanje ciljeva i odgovornost u društvenom sektoru s ciljem unaprjeđenja kvalitete življenja u oblastima u kojima postojeće institucije ne mogu zadovoljiti određene potrebe ugrožene populacije.

LITERATURA

Bežovan, G., "Civilno društvo i kombinirana socijalna politika". U: Puljiz, V.(ur). *Socijalna politika Hrvatske*, Zagreb, Pravni fakultet, Sveučilišta u Zagrebu, 2008.

Bornstein, D.. *How to Change the World: Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas*. New York: Oxford University Press Inc., 2004.

Dees, Anderson, *Conception of Social Enterprise und Social Entrepreneurship*, Journal of Social Entrepreneurship, Vol.1, N1, 2010.

Dees, G., *Social Entrepreneurship: Mobilizing Resources for Success*

Defourny, J. i Nyssens, M., Shvatanja socijalnog preduzeća i socijalnog preduzetništva u Evropi i Sjedinjenim američkim državama: konvergencije i divergencije (Conceptions of Social Enterprise and Social Entrepreneurship in Europe and the United States: Convergences and Divergences). Druga međunarodna konferencija EMES o socijalnom preduzetništvu. Univerzitet Trento, Italija, 1-4. juli 2009.

Perčin M., *Socijalno poduzetništvo*, publikacija, Organizacija za građanske inicijative, Osijek, 2011.

Uvod u socijalno preduzetništvo, Brifing za civilno društvo u Srbiji

Vincetić, V., Babić, Z., Baturina, D., *Definiranje područja i potencijalnog razvoja socijalnog preduzetništva Hrvatske u komparativnom kontekstu*

Yunus, *Zasvijet bez siromaštva. Socijalnapoduzeća I budućnostkapitalizma*, 2009.

Internet stranice:

www.efos.unios.hr, Kolegij: Poduzetništvo

www.virtueventures.com, Sutia, K., A., *Case studies in Social Enterprise*, 2002.

www.ekonomija.ac.me, *Socijalno preduzetništvo*, Ekonomski fakultet Podgorica, 2013.